

Den Danske Folkekirkes bekendelsesskrifter læst i dag

Med dette særnummer, “Den Danske Folkekirkes bekendelsesskrifter læst i dag”, udkommer Dansk Teologisk Tidsskrift med fire artikler om Den Danske Folkekirkes bekendelsesskrifter.

Artiklerne blev til i forbindelse med et åbent kursus ved Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet, der blev afholdt i foråret 2020; dvs. kort efter at George Floyd blev myrdet på gaden af politiet i Minneapolis og før den seneste folkekirkelige debat om bekendelsesskrifterne udspillede sig i pressen og på de sociale medier (2022). Året 2020 var også året, hvor covid-19 ramte verden og digitaliseringen tog et spring. Det altid nærværende behov for forskning fremstod i lyset af verdens ustabilitet endnu mere påtrængende.

De fire artikler i dette særnummer forudsætter den stærke danske tradition for forskning i bekendelsesskrifterne, der er repræsenteret ved skikkelser som Regin Prenter, Leif Grane og Peder Nørgaard-Højen, og opdaterer og viderefører den også; artiklerne er i deres væsen udforskende og tjener på baggrund af den globale situation til at oplyse om den nyeste viden på området.

Artiklerne afslører hurtigt, at “bekendelsesskrifter” som forskningsfelt er historisk, kontekstuel, eksistentiel, samfundsmæssigt, juridisk, politisk og ikke mindst teologisk omfattende. De skal derfor ikke ses som et fuldt dækkende, samlet eller afsluttet blik på disse skrifter, men udgør fire aktuelle nedslag, der på én gang understreger bekendelsernes forskellighed, herunder de involverede tiders, steders, situationers og menneskers forskellighed, og samtidig udtrykker en sammenhæng. De fire artikler er i kraft af denne sammenhæng ikke tilfældige artikler med tilfældige temaer; de angår fire væsentlige problemstillinger, som de på forskellig måde viser er implicit i enhver omgang med Den Danske Folkekirkes bekendelsesskrifter.

Med dette særnummer vil vi løfte de fire problemstillinger frem: Først med en artikel, der rummer indledningsovervejelser til det danske evangelisk-lutherske bekendelseskorpus, dernæst med en artikel om det samme korpus’ indhold og norm, derpå følger en artikel om den danske reformatoriske reception af dette indhold og endelig rundes særnummeret af med en artikel om den moderne reception af dette.

I den første artikel overvejer Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen og Nete Helene Enggaard de metodiske udfordringer og potentialer, som ligger i bekendelserne. Bekendelsesskrifterne anskues – for-

søgsvist – som på flere måder både velkendte og fremmede, måske ligefrem afskrækkende; for at åbne denne problematik indfører artiklen i fem særlige metodiske overvejelser: Skrifternes forskellighed og enhed, deres forhold til praksis og eventuelle funktion som lov eller ramme, deres forhold til teologien og universitetet, deres kontekster, genre og historie og funktion. Artiklen foreslår, at skrifternes enhed betragtes eskatologisk og tilsvarende forudsættes som en åben og dynamisk struktur af forskelle. Dermed bidrager skrifterne både til bekræftelse og forandring af relationer og begivenheder og er i en særlig forstand skrifter til fremtiden. De rejser spørgsmål til nutidige opfattelser af Gud, verden og selvet og medvirker dermed indirekte til fornyet refleksion over disse opfattelser hinsides de paradoksalt binære og totalitære kendetegn ved vores nutidige situation.

I særnummerets anden artikel fokuserer Christine Svinth-Værgø Pöder og Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen på Den Danske Folkekirkes lutherske identitet, som i kraft af den Augsburgske Bekendelse og Luthers Lille Katekismus er blevet betragtet som centreret i den Augsburgske Bekendelses artikel fire om retfærdiggørelse ved tro. Artiklen omhandler den nutidige reception og fortolkning af artikel fire og dennes indbyggede spænding mellem at fungere som både teologisk norm og troens indhold. Pöder og Kristensen tager i deres undersøgelse udgangspunkt i det 20'ende århundredes tyske Lutherrenæssance og følger dens efterdialektiske reception og understreger bl.a. den fortsatte relevans af diskussionen mellem Eberhard Jüngel og Wolfhart Pannenberg. I forlængelse heraf foreslår de en åben fortolkning, der ikke reducerer den lutherske teologi til et spørgsmål om enten trosindhold eller normativ tilgang, men snarere undersøger troens tilblivelse og kontekst og de begrænsninger og muligheder, der kendetegner forskellige tilgange til den. Retfærdiggørelse er, uanset hvordan man vender og drejer det, ikke en lov, men et tilsagn.

Det kontroversielle forhold mellem troens indhold og norm giver den tredje artikel af Rasmus H.C. Dreyer et udførligt indblik i. Artiklen drejer sig om den bekendelsesmæssige reception af den lutherske teologi, særligt retfærdiggørelsesproblematikken, i dansk sammenhæng. Dreyer udfolder med fokus på Konkordiebogen og Kirkeordinansen tilblivelsen af den danske kirkes konfessionelle identitet i slutningen af 1500-tallet. Han opholder sig særligt ved baggrunden for og konsekvenserne af Frederik II's afvisning af Konkordiebogen (1580), som – når man ser bort fra folkekirkerne i Danmark og Norge – er den almindelige normative samling af bekendelser i den globale lutherske kirke. Dreyer peger bl.a. på, at dansk teologi på dette tidspunkt var præget af strømninger, der ikke ønskede en for stærk gnesio-luthersk indflydelse, herunder et negativt syn på den menneskelige natur, og

– selvom Konkordiebogen selv til sidst tog afstand fra dette syn – afviste Konkordieformlen og dens Konkordiebog. Dermed bekræftede Danmark ifølge Dreyer det bekendelseskorpus, som kirken allerede havde i Kirkeordinansen, hvad der åbnede mulighed for en bredere protestantisk alliance og en pragmatisk form for lutherdom.

Den fjerde og sidste artikel er skrevet af Carsten Pallesen og angår den moderne reception af den lutherske retfærdiggørelseslæres kristologiske forudsætninger. Pallesen viser med afsæt i en nutidig kommunikationsteologisk udlægning og refleksion over den oldkirkelige bekendelse af Jesus Kristus som væsensens med Faderen (*homoousios*), hvordan den nikænokonstantinopolitanske opfattelse kan ses som et omdrejningspunkt i moderne filosofisk og teologisk hermeneutik. Med reference til Jean-Luc Nancy betegner Pallesen denne bekendelse som “*the defining moment of Western philosophy and the self-destructive dynamic of Christianity*”. Til forskel fra historiserende tilgange til bekendelsen af homoousien undersøger artiklen muligheden for en fortolkning af begrebet som “begrebets begreb” i hegelsk betydning. I forlængelse af Hegel inddrager Pallesen Michael Theunissens socialfilosofiske rekonstruktion af dette begreb som en teori om kommunikativ frihed, der artikulerer en stærk identitet af “selv” og “anden”. Bekendelsen af homoousien kan derfor ifølge Pallesen udfoldes som en bekendelse til enheden af frihed og kærlighed hinsides ligegyldighed og dominans og ses som modernitetens signatur og ideal. Hvad dette får af videre konsekvenser for forholdet mellem filosofisk idealisme og luthersk pragmatisme skal være op til forskningen at undersøge og til læseren at overveje eller måske ligefrem afgøre.

Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen og Nete Helene Enggaard